

СТО ШЕСТДЕСЕТ И ВТОРО ЗАСЕДАНИЕ

София, събота, 22 юни 1991 г.

(Открито в 10 ч. и 15 м.)

Председателствували: председателят Николай Тодоров

Секретар: Илиян Живков Илиев

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ (звъни): Откривам заседанието.

Дневният ред ви е раздаден.

Обсъждане на проекта за Конституция на Република България.

Моля, гласувайте дневния ред.

От гласували общо 204 народни представители 203 са гласували за дневния ред, 1 против, въздържали се няма.

Дневният ред се приема.

Има думата господин Гиньо Ганев.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Като казваме, че глава седма звучи много административно, трябва да си дадем сметка, че преминаваме всъщност към така наречената трета власт, разработена в проекта за нова Конституция по един съвършено нов начин от досегашната практика. В този смисъл Конституционната комисия призовава народните представители към задълбочен анализ на принципите, които намират изражение в текстовете още от началото на тази глава.

„ Член 127, ал. 1. Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата.

Ал. 2. Съдебната власт е независима. При осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и съдии-следователите се подчиняват само на закона.

Ал. 3. Правосъдието се осъществява в името на народа.

СБ/КП

1/1.

9

Господин парламентарен секретар, има ли писмени предложения?

ИЛИЯН ИЛИЕВ: Постъпило е предложение от Димитър Арнаудов по чл. 127, ал. 1. Той предлага текст: "Съдебната власт служи за прилагане на законите при конкретни спорове за право между граждани, юридически лица и държавата."

Има предложение от Росен Хубенов за чл. 127а: "Бюджетът на съдебната магистратура е самостоятелен. Управлява се от министъра на правосъдието и се приема от Народното събрание ежегодно по предложение на Висшия съдебен съвет, независимо от правомощията на Министерския съвет по внасянето на бюджета на републиката."

Това са предложенията.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има ли изказвания по предложенията или по изложението на Конституционната комисия? Има думата господин Кенан.

АДЕМ КЕНАН: Благодаря, господин председателю. Уважаеми народни представители, искам да ви направя едно откритие. Наблюдавам от вчера насам нашето Народно събрание. Тук сме на брой някъде около 135 души и по Конституция нямаме право да приемаме никакви закони, никакви членове, тъй като една втора от народните представители ги няма тук, тъй като някои хора от нас, от нашите колеги и колежки могат да притежават и по десет карти, с които да гласуват. Кворумът на таблото е налице, но хората ги няма.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Николай Павлов.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми дами и господа народни представители! Ще се опитам да при изграждането на така наречената съдебна власт, като ще ми позволите една кратка историческа разходка, за да бъдем наясно какво е в тази Конституция, какви са целите в предложения проект.

И така, вчера по друг повод стана дума за това, че вата на Европа и по пътя на възприемане на концепция за държавна парламентарна държава. Парламентарната държава, такава каквато дебна система.

Предлаганият проект за строеж на съдебната и власт всъщност преповтаря петте най-модерни конституции на Европа^и, която също е с модерна конституция, възпроизвежда един друг модел, който е американски тип, саксонски тип. Но по отношение на съдебната власт това, което четете в глава седем, с незначителни различия бихте могли да прочетете подобно анализиране, подобно интерпретиране в италианската, германската, испанската, австрийската и португалската конституция. С други думи, това, което ви се предлага днес, е с домогването да бъде най-модерното в областта на конституционното право, при това съобразено с нашето не само географско, а и историческо място. Принадлежим на културна Европа, колкото и да се съмняваме понякога в това.

В същото време съдебната власт е изградена на нови принципи. Но ако трябва да бъдем истински критични към нашата собствена история, тя до голяма степен представлява възпроизвеждане на добре забравено старо. Какво се има предвид? По друг повод е ставало дума за това, че правовата държава е немислима без единно, точно прилагане на закона. Правовата държава е немислима без... Моля за извинение, виждам, че много от вас са все още приповдигнати емоционално, но не мога да си обясня причината.

РЕПЛИКИ ОТ ЗАЛАТА: Ние^Усме на първо четене. Тук ни изнасяте лекция.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: И така, предлаганата като строеж система обхваща няколко момента от единната съдебна власт. Досега имахме отделна прокуратура, отделно следствие и отделен съд. Исторически отделната прокуратура се развива като модел, като представа от 1917 г. И това вече е мотив, тъй като този институт е бил използван много тясно и много преднамерено, мотив да се търси една промяна в статуирането му. В същото време стремежът да се спазват и да се прилагат законите еднакво по отношение на всички изгражда в рамките на съдебната система идеята за Върховен административен съд, т.е. всички актове на изпълнителната власт да бъдат подложени на съдебен контрол.

РЕПЛИКИ ОТ ДЯСНО: По дневния ред!

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: И така, в предлаганата глава за съдебната власт вие ще видите развитието на тези идеи, т.е. за 1/3.

обединяване на всички звена, осъществяващи правосъдието в рамките на съдебната власт, като интересното и новото тук е Висшият съдебен съвет. Исторически и Висшият съдебен съвет не е нещо ново, но поне за нашите представи от последните 45 години ще бъде съвършено ново, което ще формира по нов начин подхода при назначаването на съдиите.

В хода на разискванията аз ще си запазя правото да анализирам отделни текстове тогава, когато у вас възникне съмнение. Но пак повтарям, предлаганата уредба представлява синтез на най-модерното виддане в Европа в момента за устройство на съдебната власт.

Благодаря за търпението.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Христо Христов.

ХРИСТО ХРИСТОВ (БЗНС): Уважаеми колеги, за разлика от колегата Павлов, аз ще бъда съвсем конкретен по ал.2 на чл.127. Изправих се пред питането дали думичката "съдебната власт е независима". При осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и съдиите-следователи се подчиняват само на закона", дали понятието "подчиняват" вярно изразява същността на съдебния процес? Приложението на закона е по моя представа един дълбоко творчески процес. Всеки казус сам по себе си, пред който се изправи съдията, е различен. Многообразието от житейски обстоятелства, пред които се изправя съдията, е също така безспорно голяма. При това положение не думата "подчинява", а по мое мнение "се ръководи само от закона" би изразило по-пълно, би хармонирало далеч по-пълно именно на процеса при прилагането на закона в съдебната практика.

Постави се и още един втори въпрос във връзка с ал.2. Съдията се подчинява или се ръководи само от закона. Но съдията не е автомат, не е личност, която механично върши това . Съдията като всеки гражданин изхожда от своята ^{личност} съвест, изхожда от онези принципи, които са въплътени в закона. Естествено е да се получи връзка между тези принципи и человека, който ги прилага. Лично аз не бих се наел да твърдя, докато в първия момент съм по-категоричен, че именно думичката "подчинява" не трябва да я заменим с понятието "се ръководи само от закона". Дали от гледна точка на пълнотата на съдебния процес не ^{бы} било по-правилно да кажем: "се ръководи само от закона и от своята гражданска съвест".

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Драганов, заповядайте.

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ: От името на няколко колеги народни представители искам да внеса предложение чл. 127, ал. 3 да гласи така: "Правосъдието се осъществява в името на Републиката" . Тъй като все пак правосъдието се осъществява от една институция, която е републиканска, т.е. тя представлява държавата, мисля, че е по-редно да бъде така.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Думата има, господин Хубенов.

НЧ/НП

2.1

РОСЕН ХУБЕНОВ: Колеги, само с няколко изречения бих искал да дам малко повече информация във връзка с предложения от мене текст за самостоятелен бюджет на съдебната система. Всички ние се обединяваме около твърдото убеждение, че съдебната система не би могла да бъде независима без две условия. Първото условие е съдиите-прокурори и съдиите-следователи да бъдат несменяеми. Второ условие е съдебната система като цяло, като система, която включва съд, прокуратура и следствие да бъде икономически независима от изпълнителната власт, каквото е положението в момента и което е една от основните причини досега да нямаме независима съдебна власт и да нямаме реално разделение на властите, въпреки че имаме такъв конституционен текст.

Ето защо аз предложих подобен текст на чл. 127а, относно самостоятелния бюджет на съдебната магистратура, който е отделен от Републиканския бюджет и който се гласува от Народното събрание всяка година по предложение на ръководния колективен орган на съдебната система, а това е Висшият съдебен съвет.

В днешното заседание на Конституционната комисия ние стигнахме до идеята, че това предложение по принцип е удачно, но то е твърде разширено. Не е важно тук да се кажат тези съображения, за да се имат предвид те, когато в бъдеще се прави тълкуване на краткия текст, който ние сме изработили и ще се изработи нов закон, в който подробно ще се регламентират тези идеи, които са застъпени в моето предложение.

В ал. 2 Конституционната комисия стигна до идеята, че би трябвало да се включи нов израз "съдебната власт е независима и със самостоятелен бюджет", или пък ново изречение след първото изречение, това ще каже докладчикът.

Моля ви, да подкрепите това предложение.
ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Думата

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Наистина трябваше да стане това,

което стана. Преди началото на обсъждане на тази толкова важна материя, да се очертаят новите и характеристики по проекта за Конституция.

Сега по текста. Ал. 1 не събуди никакви спорове. Ще предложа след малко тя да бъде гласувана в първоначалната си редакция.

7

Във връзка с втората алинея, предложението, което беше направено от господин Росен Хубенов. Преценява се от комисията, наистина, че трябва изрично да се каже по подходящ начин за нуждата от самостоятелен или отделен бюджет на съдебната власт във всички нейни части и елементи.

Но предложението, което беше направено преди малко ~~ал.2~~ да започне с изречението: "Съдебната власт е независима и със самостоятелен бюджет" приизвежда идеята за независимостта и се свързва само с една финансова самоиздръжка, което би било обидно за голямата принципиална теза.

Затова предложението, което правя, е следното: ал. 2 да запази сегашната си редакция, която имате пред себе си, и да се въведе една нова алинея, самостоятелна - тя да бъде ал.3. Там да се каже: "Съдебната власт има самостоятелен бюджет". Тогава досегашната ал.3 ще бъде пренумерирана като ал.4 и тук е разговорът, който повдигна господин Драгомир Драганов и не само той. Виждам, че писменото му предложение е подписано не само от него, а и от господата Борис Колев, Стефан Гайтанджиев, Владимир Сотиров, Бойко Димитров.

Господин Драганов изложи кратки аргументи за това, че ал. 3, а в бъдеще ал. 4 трябва да не гласи както досега: "Правосъдието се осъществява в името на народа", а по-институционализирано да се каже: "Правосъдието се осъществява в името на Републиката". Тоест на институцията на държавата. Другото, не знам дали господин Драганов употреби и този допълнителен аргумент, по прилича на една теза от времето на Френската революция.

Предложението, което правя, господин председател, ѝ да гласуваме най-напред ал. 1 в следния вид:

"Ал. 1. Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите и юридическите лица и държавата." Това да се гласува.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте ал.1 на чл.127, така както е прочетена.

Гласували 251 народни представители, от тях 250 за, против няма, 1 въздържал се ~~=~~ ал. 1 на чл. 127 се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Алинея 2 се предлага в първоначалния ~~и~~ вид: "Съдебната власт е независима. При осъществяване на своите функции, съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и съдиите-следователи (или "съдии-следователите") - това вече е въпрос на господин Валери Петров, се подчиняват само на закона".^{така} Зако "се подчинавят", господин Христов? Защото само "се ръководят от закона" не изразява идеята за субординацията. Тук наистина трябва да има респект пред върховенството на закона и никакви други мотиви ~~не~~^{така} влияят на съда, освен предписанието на закона. Вярвайте, че ~~така~~ е по-добре и затова се предлага в този вид, господин председател.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля гласувайте алинея 2 на чл. 127.

При 246 гласували - 244 - за, 1 - против, 1 - въздържал се.

Алинея 2 на чл. 127 се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Алинея 3 се предлага така: "Съдебната власт има самостоятелен бюджет."

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: По той ^{въпрос} има думата господин Белчо Белчев.

БЕЛЧО БЕЛЧЕВ: Мисля, че такъв текст може да бъде приет, но трябва да се има предвид, че една държава има един бюджет и самостоятелният бюджет се разбира като бюджет, който се утвърждава директно от Народното събрание. Не съм конституционалист, но ако е нужно това да се добави - да се добави, че "самостоятелен бюджет, който се утвърждава от Народното събрание".

ГЕОРГИ АВРАМОВ (от място): Няма кой друг. То е ясно.

БЕЛЧО БЕЛЧЕВ: Не е ясно, защото управлението на бюджета се възлага на Министерския съвет.

СОНЯ МЛАДЕНОВА (от място): Да, но в рамките на държавния бюджет.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Първанов, имате думата, за да уточните.

БЕЛЧО БЕЛЧЕВ: Или в рамките на единния държавен бюджет, или този текст със съответно тълкуване ~~6~~ последващи закони.

ИВАН ПЪРВАНОВ: Въщност, това беше мое предложение преди малко в заседанието на Конституционната комисия. Наистина

трябва във всички случаи да се казва "или утвърждава", или "определя" от Народното събрание. Именно по този начин ще се обособи изцяло тази самостоятелност, която е една от трите опори на независимостта на съдебната власт.

Ви , връзка^{съдебна} искам да ви припомня, че в началото на тази седмица първият президент, който говори в български парламент, каза, че едно от достойнствата на държавата, която той представлява, е, че тя има независима съдебна власт. И затова, моля ви, да обърнете сериозно внимание на предложение^{то}, което господин Белчев току-що направи, и аз горещо го подкрепям.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: От името на Конституционната комисия има думата господин Ганев, ако е нужно да внесе необходимата корекция и да прочете отново члена, който ще се гласува.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Моето предложение е да не прибавяме нищо към това изречение. Както каза господин Хубенов, цялата дискусия около тази алинея сега, има значение за тълкуванието и за по-нататъшното прилагане на конституционната разпоредба, но във връзка с това искам да кажа, че трябва много да се помисли дали да се възприема директно и независимо от единния държавен бюджет приемането на бюджет на съдебната власт. Мисля, че това не е разумно. Като казвам "не е разумно", имам предвид, господин Първанов, и практиката във връзка със Закона за бюджета - достатъчно е, ако си послужим с .1 съответна^{та} терминология, че това ще бъде самостоятелен ред в общия Закон за бюджета. Ще се приеме и ще се прилага така, както трябва само за целите на съдебната власт и за магистратурата.

С други думи, продължавам да предлагам алинеята: "Съдебната власт има самостоятелен бюджет."

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Соня Младенова поискава думбата.

СОНЯ МЛАДЕНОВА: Уважаеми колеги, аз съм твърдо за предложението на колегата Иван Първанов с добавката, която пред нас направи министър Белчев. Искам да се мотивирам така: ние сме за това да се отдели финансово, организационно и кадрово съдебната система като цяло. Парламентът е този, който формира както изпълнителната, така и съдебната власт, но съгласно всички международни стандарти и аз съм донесла тук Всеобщата декларация

на независимо правосъдие, в чийто член 4 се казва: "Съдебната система не зависи от изпълнителната власт." Това означава, че тя трябва да има самостоятелен бюджет в рамките на единния държавен бюджет, който, обаче самостоятелен фонд, да се определя от Народното събрание. В противен случай ние отново ще поставим съдебната система на колене пред изпълнителната власт и тя няма да може да озпечи висококвалифицирани кадри, за да функционира добре, нито пък да се снабди с технически средства, нужни за съвременното оборудване и за по-експедитивно и качествено правосъдие.

Затова предлагам следната редакция на алинея 2: "Съдебната власт е със самостоятелен фонд, в рамките на единния държавен бюджет, който се определя от Народното събрание."

ИВАН ПЪРВАНОВ (от място): Той си има свои източници.

СОНЯ МЛАДЕНОВА: Съдебният бюджет има свои източници
→ това са постъпления от данъци и такси по дела, съдебни сгради и т.н. - да не ги изброявам всичките, така че тя има възможност откъде да натрупва средства и е правилно да се разпорежда с тях.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Думата поиска Николай Павлов.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Едно малко пояснение: аз съм за тази редакция, която току-що предложи господин Гиньо Ганев. Какъв е смисълът на това изречение? Винаги бюджетът се гласува от Народното събрание, смятам че това е азбучна истина и няма какво да спорим. Въпросът е начинът, източникът на формиране на бюджета на третата власт. Идеята е съвършено различна. Съдебната власт да се самофинансира чрез държавните такси и други такси.

С други думи, нейните източници да не зависят, да не бъдат включени в източниците, с които оперира Министерство на Финансите. Това е смисълът. Това е влаганото съдържание в посоченото изречение.

Така че безусловно в Закона за бюджета тези неща ще се описват, ща се сочат източници, но тук ниеискаме да ограничим механизма на формиране на бюджета на Министерство на правосъдието и цялата съдебна система, който да бъде различен от онова, което сме свикнали досега в рамките на държавния бюджет, да се отпускат

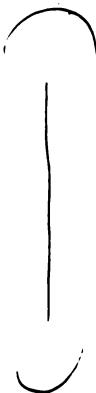
3.3.

от държавата средства, а нова идея е не държавата да отпуска средствата, а съдебните такси и други такси да покриват разходите за правосъдието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Предлагам да почакаме една секунда текста, който се готови, да го чуете. Имам впечатление, че сте постигнали съгласие. Нека да чуем текста.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Преди господин Дулев - само едно уточняване и може би реплика на това, което разви господин Николай Павлов. Моля, господин Дулев, да го чуете.

В никакъв случай алинеята, която създаваме, не трябва да създава впечатление, че съдебната власт трябва да се самоиздържа от собствени източници. Нито един лев да се получава от Магистратурата, тя трябва да има един самостоятелен бюджет, който държавата финансира. Как е възможно да се мисли другото - от такси и т.н.? Нейната независимост се гарантира от държавата и от тази Конституция.



СТОЮ ДУЛЕВ: Господа, аз ви предлагам да потърсим решение. По принцип смятам, че това не е текст, който трябва да бъде записан задължително в Конституцията, но щом се настоява, моето предложение е :: "Бюджетът на съдебната власт е обособен в държавния бюджет". Това означава, че той получава, когато се утвърждава бюджетът, сумата за съдебната власт, която е фиксирана и никой не може да я изменя.

АТАНАС МОЧУРОВ (от място): Ще я фиксира всяка година, както му е кеф.

СТОЮ ДУЛЕВ: Вие как искате - да бъдете независими от приходоизточниците на бюджета? Това не е възможно. Ние сме част от държавата и всички подсистеми трябва да зависят от приходите на държавния бюджет. Затова въпросите трябва да се решават от Народното събрание с приемането на бюджета, като на самостоятелен ред се записват приходите и разходите на бюджета на съдебната система.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Белчев.

БЕЛЧО БЕЛЧЕВ: Искам да направя една малка реплика. Не би трявало да се смесва принципът на съставяне и утвърждаване на бюджета с източниците му.

Не може да има власт в държавата, която да не се ползва от правото да ползва средства от бюджета на държавата. Може би правосъдието смята, че с изменението на системата на такси в процеса на съдебното производство ще осигури самоиздръжка или превишение на приходите си над разходите, за да създаде фондове? Това е въпрос на техника и на приемане на други закони, с които ще се установи всичко това. То не бива да бъде конституционен принцип. Ние ще нарушим принципите на издръжка на властите в страната.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Гауров.

ТЕОДОР ГЯУРОВ: Аз също ще направя реплика на казаното от господин Павлов. Господа, без да правя механични аналогии, опитайте се да си представите, ако КАТ^{*} мине на самоиздръжка. Възможно ли е една власт да се превърне в бизнес? Това са несъвместими неща, според мен.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Гиньо Ганев.

ВГ/КП

4/1. *

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: С целия ми респект към различните специалности, тъва, което предлага господин Стою Дулев, да се обособи в рамките на общия бюджет е неприемливо. Всеки бюджет обособява за всичко всяка година тъкмо това. Прав е господин Мочуров, който направи реплика от място. Трябва да запишем само, че съдебната власт има самостоятелен бюджет и след това да търсим решения, които да направят тази власт реално независима и в това отношение. Предлагам да гласуваме текста на ал. 3: "Съдебната власт има самостоятелен бюджет."

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте!

От 248 народни представители 197 са гласували за,
29-против, 22 въздържали се.

Алинея 3 се приема.

Има думата господин Ганев.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Предложението, което се направи за ал. 4, бивша 3, е "Правосъдието се осъществява в името на републиката, а не, както е казано в текста, "в името на народа". Допълнителни разъяснения се размениха тук и аргументи в полза на израза "в името на народа" се свързват с принципа и на тази Конституция, че всичките власти произтичат от народа и съдебната власт е самостоятелна власт.

Има и един малко примитивен аргумент. Ако се каже, че една присъда се издава в името на републиката, се пита дали някой, който има монархически пристрастия, няма да каже: "Аз не признавам тази присъда", поне като морал. Ако съдебната власт е самостоятелна, но се разпростира еднакво върху всички граждани, няма ли да бъде по-добре да запишем традиционния, установения принцип - "Правосъдието се осъществява в името на народа"?

Господин председател, предлагам да гласуваме първо това предложение, а след това другото, на който водач е господин Драгомир Драганов.

"Ал. 4. Правосъдието се осъществява в името на народа."

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте това предложение!

От 247 гласували народни представители 224 са гласували за, 13-против, 10 въздържали се.

Алинея 4 се приема.

4/2. Има думата господин Ганев.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Член 128 има три алинеи.

"Ал. 1. Правораздаването се осъществява от Върховния касационен съд, Върховния административен съд, апелативни, окръжни, военни и районни съдилища.

Ал. 2. Със закон могат да се създават и специализирани съдилища.

Ал. 3. Извънредни съдилища не се допускат."

По чл. 128, господин парламентарен секретар, няма предложения.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има ли изказвания? Има думата Соня Младенова.

СОНЯ МЛАДЕНОВА: Колеги, извинявайте, обаче съгласно същата тази декларация за независимо правосъдие, член 5, буква "б", не е допустимо да се създават специални съдилища. Ние сме допуснали точно това. Всеобщата декларация сме я подписали 1985 г. без резерви. Единствената страна, която я подписа в Милано с резерви, беше Румъния.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ (от място): Ама това е друго!

СОНЯ МЛАДЕНОВА: Не е така.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Извинявайте, но мисля, че е необходимо да кажа две думи.

Аз просто се учудвам на госпожа Младенова. Включително и днес от 9 часа обсъждахме текст по текст. Стигнахме до еднакво становище, включително и за самостоятелния бюджет и формулировката му, включително и по чл. 128. Сега госпожа Младенова прави отново нови предложения, които не са ѝ в писмена форма.

Вярно, има такова международно изискване, но то има предвид извънредните съдилища, а не специализираните съдилища. Специализирани съдилища може да има примерно Търговски съд, сега, в момента - Морски съд. Може да има, както сега има, Върховен арбитраж и т.н. Забрана за извънредни съдилища. Това е идеята.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Заповядайте, господин Димитров.

ДИМИТЪР ДИМИТРОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми колеги народни представители! Аз подкрепям текста, така както го предлага Комисията за изработване на проект за нова Конституция на Република България.

Първо, искам да обърна внимание ^{на} народните представители ^{преди} съдържанието на първата алинея на чл. 128, която въвежда вече в България, което го имаше до 1948 г., а след това беше ликвидирано и го няма, а именно ^{на} Върховният касационен съд и Апелативния съд.

При това положение за онези, които са извън тази сфера и не им е ясно, а и за колегите искам да припомня, че ние отиваме към триинстанционното съдебно производство, нещо, което е изключително важно за нашата правова държава, която днес създаваме. Ако това не ви е известно, искам да припомня и него, а именно, че нашата държава беше атакувана именно тук в правосъдната система, че има само двуинстанционно производство, което не гарантираше до необходимата степен правата и интересите на гражданите.

При едно триинстанционно производство, както сега се въвежда, във всички случаи тези права в по-висока степен ще бъдат гарантирани, тъй като ще могат да бъдат защитавани ^{на съд} пред низовия, не само пред второинстанционния, но и пред третоинстанционния съд. И звената, както виждате, се развиват така: низов съд - окръжен ^{апелативен}, окръжен ^{апелативен} - Върховен ^{касационен}. Във всички случаи винаги триинстанционно тризвено съдебно производство. Това е в първата алинея, върху която искам да ви обърна внимание, тъй като то е било дълбоко вкоренено в нашата правна система до 1948 г., когато със закон се отменя действието на апелативните съдилища, както и на Върховния касационен съд, показало е на практика висока степен на защита на правата на интересите на гражданите. А заедно с това неговата липса е една празнота, която сега ние премахваме с ^{тъй} нови текстове на Конституцията.

На второ място, искам да кажа, че няма опасност от това, което сподели тук госпожа Соня Младенова, тъй като става въпрос във втората алинея, че със закон могат да се създадат и специализирани съдилища, каквито ние сме имали и преди Девети и след Девети. Например Транспортният съд, който разглеждаше специфично само транспортни дела.

: сега не можем и не е редно в този момент да измисляме и да си представяме какъв специализиран съд може да се наложи, но сме длъжни като хипотеза да го предвидим в Конституцията.

И този текст не създава възможност за специални извънредни съдилища, защото има една следваща алинея, която изрично забранява това, а създава само възможност при нужда да възникват такива. Всичко е въпрос и на една бъдеща конюнктура в нашата държава и ние не можем да предвидим сега в правния мир каква конюнктура ще възникне.

Ето защо аз споделям така както Комисията за изработване на проект за нова Конституция на Република България предлага текстовете и ще гласувам за тях.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Спас Мулетаров поискава думата.

СПАС МУЛЕТАРОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми колеги! Позволявам си да направя едно процедурно предложение.

Ние приемаме на второ четене безспорни текстове, по които дори няма предложения. И е необяснимо защо трябва да се убеждаваме в нещо, в което никой не се съмнява, и да обясняваме теорията на правото. (Ръкопляскания) Така беше по чл. 1, така е и по този член.

И аз моля и призовавам колегите към канструктивност и към конкретни предложения по текстовете, а не да изясняваме теории.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Обретенов беше поискавал думата.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Поисках думата само две думи да изразя тук пред вас, като се съобразя и с призыва на господин Мулетаров.

Призовавам колегите от СДС^Ч да гласуват за текстовете така както са предложение от Комисията за изработване на проект за нова Конституция на Република България. Тези текстове отричат една натрапена ни система, която в продължение на 40 години разруши българското правосъдие, и въвежда това, което беше нашето правосъдие - едно действително добро правосъдие, което беше на европейско равнище до девети септември.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ:

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата Гиньо Ганев. 128 така: "Правораздаването се осъществява от Върховния касационен съд..." Даже то сигурно ще стане, след намесата на господин

Валери Петров: "Върховен касационен съд, Върховен административен съд, апелативни, окръжни, военни и районни съдилища."

Това да се гласува.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте алинея първа на чл. 128.

При 250 гласували, 250 ~~и~~ за. Няма против, няма въздържали се. Приема се.



ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Алинея 2 да бъде така, както е в първоначалния проект: "Със закон могат да се създават и специализирани съдилища."

Искам и аз да прибавя един аргумент, моля госпожа Младенова да не настоява на своето предложение, защото специализирани съдилища не значат специални съдилища. Специализираните съдилища, така както са предложени в проекта, означават редовни съдилища, които покриват част от юрисдикционната територия на страната, а не замяна на един нормален съд с друг, извънреден. Тъкмо обратното, в следващата алинея се предлага текст в пълно съответствие с конвенцията, на която се позовава.

И така, ал. 2. "Със закон могат да се създават и специализирани съдилища".

Господин председател, моля това да се гласува.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Гласувайте ал. 2 на чл. 128.

От общо гласували 248 народни представители 239 са гласували за, 8 против, 1 въздържал се.

Алинея 2 се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: "Ал. . . 3. Извънредни съдилища не се допускат."

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте ал. 3.

При гласували 240 народни представители 239 са гласували за, нито един против и един въздържал се.

Алинея 3 се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: "Чл. 129. ал. 1. Съдилищата осъществяват контрол за законосъобразност на актовете и действията на административните органи.

Ал. 2. Гражданите и юридическите лица могат да обжалват всеки административен акт с изключение на изрично посочените от закона."

Господин парламентарен секретар, моля Ви да докладвате писмено направените предложения.

ИЛИЯН ИЛИЕВ: Господин Ганев, на мен ми е трудно да преценя дали това е предложение или съображение, но господин Димитър Арнаудов обръща внимание, че в чл. 129 погрешно се приемат административни актове.

СБ/КП

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Струва ми се, че тук господин Арнаудов не се е вгледал в най-важното, което се предлага днес, - това е пълен съдебен контрол на всички административни актове като гаранция за законност и за правова държава.

Да гласуваме, господин председател, текста на ал. 1 на чл. 129 така, както беше вече прочетен от мен: "Съдилищата осъществяват контрол за законност на актовете и действията на административните органи".

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, да се гласува ал. 1 на чл. 129.

От 241 гласували 241 са гласували за, против няма, въздържали се няма.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Алинея 2: "Гражданите и юридическите лица могат да обжалват всеки административен акт с изключение на изрично посочените от закона."

Този текст да се гласува, господин председател.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте текста на ал. 2, чл. 129.

От 248 гласували, 247 са гласували за, нито един против, 1 въздържал се.

Алинея 2 се приема.

Преминаваме към чл. 130.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Моля ви за внимание върху четирите алинеи на проекта.

"Чл. 130. ал. 1. Съдилищата осигуряват равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес.

Ал. 2. В производството по делата се осигурява разкриването на истината.

Ал. 3. Разглеждането на делата ~~всички~~ всички съдилища е публично, освен когато закона предвижда друго.

Ал. 4. Актовете на правораздаването се мотивират."

Господин парламентарен секретар, заповядайте.

ИЛИЯН ИЛИЕВ: Господин Първанов предлага ал. 4 на чл. 130 да отпадне. Въпросът да се уреди в Устройствения закон.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Първанов.

ИВАН ПЪРВАНОВ: Само няколко съображения, уважаеми господа народни представители. Първото е, че в текста не е казано кои актове на правораздаването се мотивират. Като имаме предвид, че и прокурорите са правораздатели, и следователи^х наред със съдиите, явно е, че така, както стои текстът, той не може да остане в разпоредбата.

Второ, не е казано как да се мотивират тези актове - устно или писмено. Например в Англия съдиите излагат своите мотиви устно. За тях дори се смята, че е под достойнството им да пишат мотиви.

На трето място, ако ние го оставим тук като конституционен принцип, той ще предизвика недоумения у някой просветен човек, който има досег с правораздаването. Трябва ли, когато той иска като страна или като подсъдим по едно дело да бъде допуснат свидетел и съдията трябва обезательно, като пише да, да се мотивира на всяка цена? Когато каже "не", може би трябва да се мотивира, но когато каже "да"?

Затова именно тук възниква един проблем и този проблем трябва да се реши в съответния закон. Това е Законът за устройството на съдилищата. По тези съображения аз предложих тази алинея да отпадне.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Обретенов.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Уважаеми дами и господа, застъпвам обратната теза на колегата Първанов и моля да подкрепите предложението на Конституционната комисия. Мотивировката на съдебния акт е гаранция за правата на гражданите, за спазването на правата на гражданите. Това е една процесуална гаранция, която същевременно трябва да бъде конституционна, както е отразена в много от конституциите, които ние имаме предвид.

Друг е въпросът за обема на мотивировката. Това може да бъде уредено в закона.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Корнезов има думата.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: И днес в Конституционната комисия разглеждахме това предложение и мнозинството от членовете са за оставането на ал. 4, така както е редактирана в проекта. Разбира се, бяха изказани различни становища. лично аз подкрепям господин Първанов, но малко /с/ по-друга аргументация. Чл. 130 има предвид съдебните актове, актовете само на съдилищата, а не актовете на прокурорите и съдия-следователите. текстът поне така, както е редактиран, влезе в последния момент в проекта. Определено считам, че той е неточен, а и това не е конституционна материя.

Първо, защото съдилищата се произнасят с различни видове актове и сега, в момента. Едни от тези актове са присъди, други са решения, трети са определения, четвърти са разпореждания. И сега не се изисква за някои от тези видове актове да се мотивират. Изисква се изрично да се мотивират само присъдите и решенията. Следователно, ако искаме да бъдем абсолютно точни, поне от гледна точка на сегашното ни законодателство, би следвало да пишем не "актовете", а "присъди и решения". Мисля, че това не е необходимо. Плюс това в редица страни има тенденция по някои по-дребни дела, където е възможно, разбира се, без да се засягат правата на гражданите - да не се мотивират. Следователно, категорично е моето становище, което е и становище на господин Първанов - тази материя трябва да се уреди в текущото законодателство. Имам предвид Гражданско-процесуалния кодекс, Наказателно-процесуалния кодекс, ще има Закон за административно производство, т.е. в процесуалното законодателство. Ако този текст остане така, ние просто ще вържем ръцете на бъдещия законодател и мисля, че ще направим една грешка, от която трудно после ще излезем с промяна на Конституцията. Затова съм за отпадане на ал. 4.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Думата има господин Грозданов.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Колегата Първанов маркира, че съм съдия. Това е абсолютно вярно. На мен ми е много добре известно, че съдиите, с оглед да облекчат работата си в ежедневието, са склонни да има съдебни актове, които да не се мотивират. Обаче това е в ущърб на сигурността на гражданите.
НЧ/НП

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ (от място): Те и сега не се мотивират.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Моля Ви! Аз поддържам ал. 4 така, както е дадена, защото всеки правораздавателен акт е отговор на дадено искане, на направено искане на гражданин, който е страна, съответно в граждански или в наказателен процес. Гражданинът, който е направил съответно искане и е получил отговор от съдебния състав трябва да знае съображенията на съдебния състав какви са за положителен или за отрицателен отговор.

Аз се учудвам защо и как може да се поддържа обратната теза - да не се мотивират съдебните или правораздавателните актове. И на мен ми се струва, че така, както сега ние имаме такова отношение към гражданските права, даваме приоритет на гражданските права, в унисон с чл. 1. № 10.

Член 1 е и това да издигнем в конституционен принцип задължението на съдилищата, когато се произнасят по искания на гражданин в процеса, да мотивират своите актове. Защото мотивировката на съдебните актове дава и съответно база за контрол върху тях. И гражданинът трябва да знае как да се защитава от съдебните актове, които неудовлетворяват направените от тях права.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Две реплики. Първо думата има господин Корнезов.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Господин Грозданов се учудва, но аз пък също се учудвам. Двама съдии се учудваме. Но, моля ви, колеги, една молба на гражданин, който е участвувал по един или друг повод в процеса и иска да му се върне удостоверението, което е представил - акта за раждане или пък някакво друго удостоверение. Това той прави с една молба: "Моля ви, върнете ми акта за раждането".

СОНЯ МЛАДЕНОВА (от място): Това е резолюция.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Да, това е резолюция. Трябва ли да се мотивира. И сега не се изисква да се мотивира. И моля ви, колеги, поне направете справка с Живко Сталев "Гражданският процес". Не може всички актове. Може, ако искаме - преписки, решения - да. Но всички актове - това е просто безмислено, разберете го.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Думата има господин Първанов
7.2

ИВАН ПЪРВАНОВ: Нека да дадем свобода, това е най-важният аргумент на господин Корнезов. Че трябва да се даде свобода на бъдещия законодател - нито аз, нито той сме против това да се мотивират актовете, но ние казваме - нека да се каже със закон кои. Не може сега аз, който искам свидетелство от съдията, да ми разреши свидетелство да отида в затвора да видя брат си, той обезательно да трябва да се мотивира и да каже: "Да, разрешавам ти, защото . . ."

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ (от място): Ако откаже, нали трябва да отговори защо го прави, нали това е мотивировка.

ИВАН ПЪРВАНОВ: Моля ^{Ви}, господин Грозданов, ^{Вие} имате предвид всички актове, а ние казваме не всички актове и това трябва да се каже със закон.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Думата има господин Бахнев.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Господин председател, народни представители! Аз смятам, че ние забравихме една страна на въпроса за мотивиране на съдебните актове. Тази страна - повдигане на правната култура на населението. Смятам, че всички останали аргументи са изчерпани. Аз смятам, че понякога на резолюцията "Да" няма нужда да има мотиви, защото мотивите са изложени в молбата за тази резолюция. Хората трябва да знаят на какво се основават всички актове и това ще повдигне нашата правна култура.

А сега смятам, че всичко е изложено, и призовавам да пристъпим към гласуване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Думата има; господин Ганев.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Струва ми се, че този патос беше малко излишен. Много ясно е казано в текста, там като стигнем актовете на правораздаването. Извършвате го след това в закона в един по-ограничен смисъл - кое е правораздавателен акт и тогава това няма да бъде толкова трудно.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ (от място): Всички са актове на правораздаването, господин Ганев.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Добре, но когато аз искам да посетя брата на господин Първанов, който той така лесно прати в затвора и пиша защо, добре е този, който ми откаже, да каже защо ми отказва.

"Ал. 1. Съдилищата осигуряват равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес".

Това предложение да се гласува като ал.1, господин председател.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте ал.1 на чл. 130.

Гласували 232 народни представители. От тях 231^{за}, против няма, въздържал се 1^{ал. 1} на чл. 130 се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Аз искам да ви помоля за малко "граматическо" внимание във връзка с ал.2 и Вас, господин Янаки Стоилов.

Ал. 2, вижте текста, така както е написан: "В производството по делата се осигурява разкриването на истината" се създава впечатлението, че някой вън от това. Затова един народен представител преди малко, господин Георги Иванов, предложи тук на ухо, едно подобрение ... з на текста и аз ще ви го прочета: "Производството по делата осигурява". Това е по-добре.

И второто предложение на господин Кольо Георгиев - не разкриването на истината, тя не^винаги е толкова много скрита, а "установяването на истината". Затова: "Производството по делата осигурява установяването на истината".

Това да се гласува, господин председател, като ал.2.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте така предложения текст, одобрен.

Гласували 239 народни представители. От тях 238^{за}, против няма, въздържал се 1^{ал.2 се приема.}



ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: "Ал. 3. Разглеждането на делата във всички съдилища е публично, освен когато законът предвижда друго." Това да бъде текстът за гласуване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте алинея трета.

При 244 гласували - 244 - за. Приема се: алинея трета,

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Господа, предлагам ал. 4 така, както е редактирана в екземпляра, представен на банката пред всеки народен представител: "Актовете на правораздаването се мотивират." Това да бъде първото гласуване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Защо да бъде това, а не първото да бъде това, което е най-крайно? (Оживление в залата)

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Не, който е против това, просто ще гласува обратно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: А-а, не е така...

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Така е.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Подчинявам се на практиката, макар че не съм убеден в нея.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря Ви за това подчинение. Правилникът е като закон, господин председателю. "Актовете на правораздаването се мотивират."

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Както и да е, няма да спорим. Значи, гласуваме първото предложение, както е предложено в писмения текст.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Който го подкрепя е за, който не го подкрепя - обратно.

Общо са гласували 243. За - 173, против - 64, въздържали се - 6. (Оживление в залата)

243 разделено на 3 прави 81. Два пъти по 81 прави 162. Приема се. (Смях и ръкопляскания в залата) Скаран съм с математиката, затова си взех моливчето, за да изчисля.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: "Чл. 131, ал. 1. Гражданите и юридическите лица имат право на защита във всички стадий на процеса.

Ал. 2. Редът за упражняване правото на защита се определя със закон."

Няма писмени предложения. И все пак, има ли някой, който да иска да вземе думата, господин председател?

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Не виждам, моля да се пристъпи към гласуване.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Повтарям текста на чл. 131, ал. 1: "Гражданите и юридическите лица имат право на защита във всички стадии на процеса."

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Ще гласуваме, но не знам граматически, господин Петров, като казваме "на процеса" да не се разбира демократичният процес... *(Оживление в залата.)*

ЧАВДАР КЮРАНОВ (от място): Или бракоразводния...

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Струва ми се, че има народни представители ^{възстанових}. Помолете ги да влязат.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: От 236 гласували - 236 за, против ~~и~~ няма, въздържали се ~~и~~ няма.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: "Ал. 2. Редът за упражняване правото на защита се определя със закон." Този текст ще моля, господин председател, да се ^{сложи} сложи на гласуване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте ал. 2 на чл. 131.

При 237 гласували, 237 - за. Г. ал. 2 на чл. 131 *се присъде.*

Член 132:

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Текстът е кратък. Той има единствена алинея: "В определени от закона случаи в правораздаването участват и съдебни заседатели." Има ли предложения?

ПАРЛАМЕНТАРЕН СЕКРЕТАР ИЛИЯН ИЛИЕВ: Господин Димитър Арнаудов предлага чл. 132 да отпадне.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Той не го мотивира, но мотивите, от името на Конституционната комисия са очевидни. Наистина, ще има случаи, когато трябва да има и участие на съдебни заседатели.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Георгиев.

ДИМИТЪР ГЕОРГИЕВ: Уважаеми колеги, смятам че това предложение, което се прави от колегата Арнаудов, трябва да не се уважи, а трябва да се уважи предложението на Конституционна-

та комисия. На всички е ясно, че институтът на съдебните заседатели е една от основните гаранции за демократичност в правораздаването въобще. Този институт е застъпен във всички цивилизовани и правови държави и ще бъде, според мен, съвсем недемократично, съвсем не в унисон с извършващите се сега дълбоки демократични процеси да ликвидираме Института на съдебните заседатели. Разбира се, това допълване там, че се урежда със закон, ще покаже точно къде и кога трябва да участвуват в правораздаването съдебни заседатели. Вярно е, че ние имаме доста кусури в този институт, в специалните закони, но като конституционен принцип трябва да се запази и ви предлагам да гласуваме това, което предлага Конституционната комисия.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Ганев, моля да прочетете текста за гласуване.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Отново текста: "В определени от закона случаи в правораздаването участвуват и съдебни заседатели." Това да бъде текстът за гласуване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте текста на чл. 132, както е прочетен.

При 243 гласували - 241 - за, 1 - против, 1 - въздържал се. Член 132 се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Господин председател, взимам думата в двойно качество и по-точно като член на Бюрото на Великото Народно събрание. Впечатление има, че намаля кворумът. в 1 зала Предлагам да се даде почивка от пет минути. В това време да се призоват всички народни представители, които не са в залата, да дойдат тук и ще преминем към механично, а не към електронна проверка на кворума за днешния ден.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Десет минути почивка!

(Звъни)

(След почивката)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, започнете механичното преброяване. Моля, обявете резултата!

ПАРЛАМЕНТАРЕН СЕКРЕТАР ИЛИЯН ИЛИЕВ: При механичното преброяване в залата присъстват 216 человека. (Ръкоплясвания)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: (БИЛЕТНИЦА)

Има думата господин Ганев.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: От името на Конституционната комисия ще направя още едно уточнение. Анализът, който се направи тази сутрин, ^{показва, че се} готови за пълноценна дискусия със становище на комисията до чл. 133 и чл. 134. ^{имаше} Искам да ви помоля да разгледаме тези текстове и ако успеем в малкото време, което имаме, да приключим от тях, ^{тъй като} зависи от вашата воля да спрем до чл. 135. Там идва голем разговор във връзка с организацията на прокуратурата и по повод на това трябва да се чуят (становищата) още веднъж в комисията на ръководителите на прокуратурата, на следствието и на други специалисти.

Господин председател, чл. 133 гласи: "Върховният касационен съд осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите от всички съдилища".

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има ли някакви съображения? - Няма. Има ли някакви становища по този член? - Няма.

Да се пристъпи към гласуване.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: "Чл. 133. Върховният касационен съд осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите от всички съдилища".

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте текста на чл. 133 така, както е прочетен.

От 216 гласували народни представители 214 са за, ^а з против и ^а з въздържали се ^и член 133 се приема.

Има думата господин Ганев.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Чл. 134 има две алинеи.

"Ал. 1. Върховният административен съд осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на закони-
ВГ/ЗТ 9.1

Ал. 2. Върховният административен съд се произнася по спорове за законността на актовете на Министерския съвет, министрите, както и други актове, посочени в закона¹⁰.

Господин парламентарен секретар, има ли писмени предложения? - Няма писмено постъпили предложения.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има ли някой от народните представители, който желае да се изкаже? - Няма. Има думата Гиньо Ганев.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: "Ал. 1. Върховният административен съд осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите в административното правораздаване"¹¹. Моля, да се гласува този текст, господин председател.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Пристъпваме към гласуване на ал.1 на чл 134. Моля, гласувайте!

От общо 214 гласували депутатата 214 са за, против и въздържали се няма.

Ал. 1 на чл .134 се приема.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: "Ал. 2. Върховният административен съд се произнася по спорове за законността на актовете на Министерския съвет, министрите, както и други актове, посочени в закона."

Това да се гласува, господин председател.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, гласувайте така прочетения текст на ал. 2 на чл. 134.

При 215 участвуали в гласуването, 211 ~~за~~ за, против - 2, въздържали се - 2.

Приема се и алинея втора на чл. 134.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ:

Повтарям предложението на Комисията за изработване на проект за нова Конституция на Република България: да спрем дотук с тази глава. В понеделник сутринта Комисията за изработване на проект за нова Конституция на Република България ще заседава от 10 часа. Тогава ще участвуват и ръководителите на съответните ведомства и други специалисти по по-нататъшното съдържание на главата за съдебната власт.

Сега имаме две възможности: едната е да прекратим заседанието, другата - да разгледаме Глава десета - Печат, герб, химн и т.н. (Реакция на съгласие, ръкопляскания)

Това се предлага сега. Даже да стане една дискусия, тя ще бъде полезна, ако не можем да решим положението на лъва.

Продължаваме с Глава десета - "Герб, печат, знаме, химна, столица"

Господин председател и господа народни представители! Аз не предлагам сега да гласуваме заглавието на главата, защото в зависимост от дискусията ще трябва да преценим дали терминът "Химн" да остане в заглавието, а и в самия текст. Има много различни становища.

"Чл. 158. Гербът на Република България е златен лъв на червено поле." Понятието "коронован" говори за открытия въпрос.

ПАРЛАМЕНТАРЕН СЕКРЕТАР ИЛИЯН ИЛИЕВ: Господин Божан Божанов предлага в чл. 158: "Гербът на Република България е златен лъв на тъмночервен щит."

10.1/СД/РГ

"Чл. 159. Знамето на Република България е трицветно - бяло, зелено и червено."

Има съображения под черта от негова страна: "Указанието "поставени водоравно" компрометира текста в много от случаите, когато знамето и трите цвята са разположени вертикално при издигане на пилон в пленарната зала и другаде."

Господин Венцислав Бъчваров: Член 158. Гербът на България изобразява лъв."

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: В Комисията за изработване на проект за нова Конституция на Република България многократно този въпрос е разискван с много широко участие на специалисти, на историци, на общественици, на база и на предложения на много и много граждани.

Предложението, до което окончателно дотук се стигна, е да бъде единичен лъв, поне това да се разбере, а не онези трите лъва от 1932 г. Този лъв, според комисията, засега да бъде изправен лъв, защото господин Бъчваров ще дойде с легналия след малко (весело оживление) и оттук нататък, каквото каже залата.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Петър Берон има думата.

ПЕТЪР БЕРОН: Господин Ганев каза това, което исках да кажа, но, общо взето, моето мнение е, че лъвът трябва да бъде единичен, с корона. Защото наистина разговорът дали короната означава монархия или суверенитет беше дълъг, широк, с участие на всевъзможни специалисти. Няма нищо да ни навреди, ако приемем короната, както има в редица европейски републики короновани лъвове, без ни най-малко да са нарушени техните републикански институции.

Пледирам за златен лъв с корона, който удостоверява нашето национално достойнство и държавност.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Бъчваров поиска думата.

ВЕНЦИСЛАВ БЪЧВАРОВ: Дами и господа! На 25 юли ^{шестнадесет} ~~май~~ внесох предложение за изменение на текста на сега действуващата Конституция, за да може да се отвори процедура да се направи ново изображение на държавния герб на България.

Аз отново искам да ви обърна внимание върху изключително важното обстоятелство. Всяка една думичка, всяко едно прилагателно към изображението на държавния герб е ограничително условие,

без което изобразяването на герба не може да стане. Именно затова аз предложих миналата година един много опростен текст и поддържам.

Символът на нашата държава е лъв. И точно това имах предвид, като предлагам за чл. 158 "Гербът на Република България изобразява лъв."

Това означава, че ако ние поставим задължителното условие - червено поле, художниците, които рисуват герба, задължително трябва да го поставят на червено поле. Ако му сложим и някакво друго условие, задължително трябва да се изобразява.

Нека да дадем възможност на широк кръг от хора да се произнесат върху наистина един нов рисунък на нашия герб.

Като имам предвид, че изображението на лъвовете в хералдиката идва от Западна Европа, а ние в България имаме наши исторически археологически находки, които изобразяват лъв, моето предложение е като основа на рисунъка на българския държавен герб да възприемем изображението от прочутата плочка от Стара Загора, което е изображение на държавен знак на българската държава още от времето на първото българско царство. Така получаваме една приемственост в нашето историческо развитие.

Именно текстът на члена в най-опростен вид дава възможност да се приеме едно такова решение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Чавдар Кюранов.



ЧАВДАР КЮРАНОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми колеги! Аз разбирам сериозността на въпроса за лъвовете. Лъвът действително е един символ, с който е свикнал нашият народ. Обаче аз подкрепям предложението на господин Бъчваров. Подкрепям го преди всичко затова, защото то показва историческата приемственост. Така или иначе лъвът с корона идва от времето на Търновската конституция, а лъвът, който е на старозагорската плоча, показва именно връзката с Първата българска държава. И когато ние говорим за 1300 години и някои специалисти или псевдоспециалисти понякога се подсмиват на това, един сериозен отговор е, че ние можем да сложим на своя герб автентичен лъв, който съществува действително в нашата култура като културно творчество, като скулптура, ако щете. Не зная дали в момента тук присъствуваат художници, но аз мисля, че този лъв е много интересно изпълнен. Докато това, което ние имаме сега, е едно натуралистично изпълнение, което едва ли представлява чак толкова голям интерес като художествено творчество.

В края на краишата има и друго. Ако ние приемем този лъв от Първата българска държава, отпадат тези разногласия, които са свързани с корона или без корона. Така че аз мисля, че това е едно много сериозно предложение, което по-скоро ще ни обединява, отколкото да ни разединява.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Обретенов.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Уважаеми дами и господа, съжалявам, че трябва да застъпя малко по-друго становище в сравнение с колегата Бъчваров, подкрепено и от Чавдар Кюранов. Но аз съм за текста на чл. 158 в неговия пълен вид. Тоест златен коронован лъв на тъмночервено поле. Не мога да възприема тези съобщения, всеки от нас има свои естетически предпочтения, а мен има също и предпочтания, определени от историята, но за мен лъвът трябва да бъде изправен. Такъв е бил той и на калпаците на Ботевите четниците, и на опълченците. Не бих могъл да възприема и смятам, че българският народ трудно би възприел лъв в друго положение.

По отношение на този спор, който въщност стана в Конституционната комисия, дали лъвът трябва да бъде коронован

или не, аз бих искал да ви изтъкна, че този спор имаше голямо значение, когато ние бяхме възприели един разширен вариант на герба - три лъва с четири корони, едната от които действително наподобяваше царска корона. Но когато ние възприемаме един опростен вариант на герба, вече трябва да мислим за хералдиката, а не за зоологията. В хералдиката животните са короновани. Това е признак на държавност, то няма нищо общо с царската институция.

Затова аз ви призовавам съвсем сериозно да помислите по този въпрос и да възприемем герба така, както е в нашето съзнание от нашето детинство - изправен лъв.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Таслацов има думата.

ПЕТЪР ТАСЛАКОВ: Скъпи колеги, аз се вълнувам, че трябва да говоря точно по въпроса за короната и лъва, и то в присъствието на нашия уважаван господин председател, който е изтъкнат медиавист, и мисля, че той също трябва да вземе отношение по този въпрос.

Аз обаче няма да се спират на хералдическите особености на българския лъв и герб, на историческата традиция. Мисля да засегна емоционално другия въпрос - защо трябва да има корона върху лъва, но в аспект, който вероятно малцина от вас са размисляли. Понеже тук се говори за историческа традиция, ще ме извинява моят колега господин Венцислав Бъчваров, но ми се струва, че ако възприемем герба от Първото българско царство, който герб е преди приемането на християнството в България, ние ще сложим върху нашия герб не символа на лъва като държавност, а като лъв тотемно животно. И тогава, ако вървим по традицията, дайте да върнем конската опашка на Аспарух вместо националния трибагренник. Щом държим на традиционността!

ХРИСТО ХРИСТОВ (от място): Това не е така! Това никак не е вярно!

ПЕТЪР ТАСЛАКОВ: В момента ние сме на път да приемем една демократична Конституция, която, както смятаме, ще даде възможност на всеки българин, на всяка българка да се чувствуват като царе в тази държава. Индивидът става цар, със самочувствие на цар. Ако ние осъществим това, защо да бъде обидно тогава върху лъва ни да има корона и защо обезателно трябва да смятаме, че това е само признак на монархизъм. Ще 11/2.

дам следните примери. Вземете от иконографията - Христос е в крайна сметка той же един обикновен дърводелец. Но по иконите го рисуват като Христос пантократор с корона. С какво заслужи той тази корона? Със страданията си на Голгота. Българите колко столетия бяха разпъвани на кръст и на кръстни мъки? Дева Мария е една обикновена прислужничка в юерусалимския храм, а се превърна ^{във}~~във~~ небесна царица. И така я рисуват, с коронка. Защо? Заради страданията. Българката не беше ли обречена столетия наред на страдания? Не заслужава ли тя една корона? Още повече, че в стилизираните народни носии, обърнете внимание, това, ^{първ}~~първ~~ виждате по всички ансамбли - нашите красиви българки имат диадеми на главите си.

Господин Кюранов, според мен трябва да изхождаме точно от такива ~~мотивни~~ моменти, когато искаме да поставим нещо върху нашия герб.

И аз пак казвам: не трябва да гледаме на короната само като на символ на монархия, а наистина като символ на суверенна държава, на една държава, която има достойнство на царственост сама по себе си.

В заключение ще кажа нещо. Когато миналия вторник тук, в парламента гостува президентът на една малка държава, но с гордост говори за нейните постижения, подтекстът всъщност беше: знаете много добре, че всички юдеи се гордеят със старозаветното си, че те са богоизбран народ. Дайте пък ние, независимо от всичко, да се гордеем с това, че сме царствен народ. Защото твърде много неща сме дали на тази вселена и на тази планета, включително и факта, че и първите руски светци са от български произход - Борис и Глеб. В крайна сметка се връщам към това, с което започнах - ние градим Конституция на свободни граждани, всеки един от които ще се чувствува като цар. И следователно имаме право върху българския златен лев да има и коронка. (Ръкопляскания в дясна)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Гиньо Ганев.

ДОКЛАДЧИК ГИНЬО ГАНЕВ: Искам да ви помоля да знаете, че предложението на господин Бъчваров не е достатъчно за конституционен текст - да запишем само, че гербът изобразява лъв. Аз не знам дали лъзовете имат порода, но трябва да се знае поне как седят. Какво задание ще се зададе на художниците? Не може така Затова е нужна по-подробна характеристика, господин Кюранов, трябва. Все пак трябва да има едно описание. Моля ви, уточнете предположенията си за видовете лъв.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Думата има господин Колев.

БОРИС КОЛЕВ: Господин председател, госпожи и господа народни представители! Няма незашитими тези и може да се докаже какво ли не. Интересно е предложението на господин Бъчваров. Действително тази тракийска плочка с лъв представлява много ценен архитектурен паметник. Тя говори за много древна култура по нашите земи. Обаче искам да се съглася, с това, което вече се каза, че лъвът в този начин на изображение, този рисунък е езически. Това е тотемен рисунък. Освен това, (ние/ако) искаме да има някакъв континитет, тоест приемственост, след 1878 г., тоест насам от Търновската конституция, защото оттогава досега има приемственост в нашата държавност - документирана, тогава ние трябва да запазим рисунъка на лъва такъв, какъвто е във всичките гербове, независимо от вариациите, които е имало в неговото изобразяване ~~в~~^и държавни документи, печати, монети и др.

Освен това, нека спазваме и принципите на хералдиката. Въпросът не може да се изчерпва само с това, като се каже родовото понятие "лъв". Лъзове има различни видове - има нубийски лъв, да не ги изброяваме.

Освен това, съм, че текстът, така както е даден е достатъчен. Обаче има и една друга подробност. Не е без значение накъде ще бъде обърнат лъва. Лъвът в нашите гербове от третата българска държава е обърнат надясно. Ето защо аз предлагам това също да се укаже в текста.

И нещо друго - по въпроса за короната. Вижте, короната е символ на власт. Короната се е появила много по-късно. Хората са си слагали венци по главите, венценосни са били римските императори, по времето на Римската империя на консулите са слагали венци, на Христос е бил сложен трънен венец. Това е било

символ на царственост, на уважение, на признание, на духовно могъщество или пък на държавна сила и на мощ. Така че нека оставим короната върху лъва, защото иначе, извинявайте, но може да прозвучи като шега - иначе рискуваме да сложим един лъв, който да прилича на защитения фирмени знак на фирмата "Пежо", която иначе прави нелоши автомобили.

Недейте да понижаваме ранга на лъва в животинското царство. Още повече, тогава, когато го избираме за една синтезирана емблема и визитна картичка на нашата държава.

Ето защо в заключение предлагам следното:

"Чл. 158. Гербът на Република България е златен коронован лъв, обрнат надясно върху тъмночервено поле." Златистият и тъмночервеният са основни хералдически цветове. Короната е един допълващ детайл, който синтезира всички останали компоненти на държавния герб".

Аз ви призовавам да подкрепите текста в този вид, като се премахнат скобите и да се укаже, че лъвът е обрнат надясно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Реплика поиска Петър Берон.

ПЕТЬР БЕРОН: Господин Павлов досега се сърди, че се намесваме в юридическите въпроси, но понеже вие започнахте тук дълга зоологическа дискусия, нека и аз да кажа две думи. (Смях и ръкопляскане в залата)

Господин Кюранов запита къде се е чуло и видяло изправен лъв. Изправеният лъв във вида, в който е нарисуван, това е разяреният, нападащ или отбраняващ се лъв. Това е лъв в бой и това е идеята на този символ. Това не е белгийският лъв, който, както мнозина казват, е взет направо от белгийския символ. Не само затова, защото в Белгия никога не е имало лъвове, в България е имало, в нашите земи са живели лъвове преди повече от 2000 години по долното течение на Места. Това е хералдическият знак за разярен лъв в бой. И той е изобразен още в стематографията на Жофаровеч и още тогава, когато белгийската държава не е съществувала като такава. Така че ние съвсем спокойно можем да си го сложим, отникъде не сме го взаимствали, това си е наш символ - на разярения и нападащ български дух. (Ръкопляскане)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Клара Маринова.

КЛАРА МАРИНОВА: Аз благодаря да колегата Таслаков, че ми обеща оттук нататък да се чувствам като царица. Дано да е така. Но не знам дали точно с изведенъж придобилата самочувствие на царица и разсъдъка на царица - реших, че точно затова пък не ми е необходима корона. Или ако ще си слагам корона, тогава да изберем жената за символ на нашия герб и да я сложим вместо лъва. И тогава нека да има корона. Но това е в порядъка на шегата.

Аз дълго време разсъждавам, без да съм специалист по хералдика, без да съм художник. Не искам да убеждавам никого и в естетическите си разбириания, защото не знам дали са достатъчно на високо равнище. Може би и не само поради дълбоко републиканските си съображения, но основно насочих разсъжденията си върху короната. Знаете ли, короната оттук нататък отново започва да ми напомня за житните класове със зъбните колела, за пергелите, за звездите и всичко останало, с което кичехме нашите гербове само допреди една година. Започнахме да протестираме срещу тях, а сега отново искаме много българският символ лъва...да, Красене, нали така се възмущавахме.

КРАСЕН СТАНЧЕВ (от място): Какво имаш против петолъчката?

КЛАРА МАРИНОВА: Не петолъчката като такава, а когато влиза в герба. И затова не си представям гербът отново натружен с всички атрибути, срещу които ритахме, но не си представям и гербът натружен и с нови атрибути.

Ето тук виждам пред себе си един лъв, който страшно ми харесва, но в порядъка отново на шегата бих казала, споделих и с господин Ганев - предпочитам изправените неща пред полегналите и затова вероятно ще предпочета изправения пред полегналия лъв. (Ръкопляскане)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Огойски.

ПЕТКО ОГОЙСКИ: Много моля да не продължаваме това био- и зооинженерство от страна на всички ни. Аз имах да кажа съществени неща. Много от говоривщите ме изчерпаха, но си мисля: позоването на нашата традиция се отнася именно до изправения лъв, който, както каза и Обретенов, е носен и от Ботевите четници, който има сто и толкова годишна история именно на третото българско царство или държава, и затова мисля, че този преходен

25

момент Седмото Велико Народно събрание не може да снижава главата на българския народ до положението на тракийската плочка, защото търпим от 45-годишното ~~под~~тисничество, че България изправя глава.

Освен този символ, короната, която би ^и естетически да увенчава един лъв, не е знак на монархията, според мен. Неслучайно нашият народ има произведена първата княгиня, народна княгиня - Райна княгиня. Най-висшето нещо, за което има представа нашият народ е да даде такова звание. Тя нали си е Райна Попгеоргиева ~~Ф~~текова и т.н., но княгиня бива наречена тъкмо заради съшиване на знамето.

Ето защо изправен български лъв, който се е веел и на Одрин, и на Кубадин и Тутракан, и на Дренова глава и т.н. ще бъде и би трябвало да бъде нашият символ - изправен лъв с корона на тъмночервено поле и мисля, че върху това не би трябвало да продължим да мъдруваме.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: (Думата, има) господин Христов.

ХРИСТО ХРИСТОВ (БЗНС): Ще бъде съвсем кратък. И аз ще започна с една реплика към колегата Таслаков. Аз искам българинът да се чувства свободен и достоен гражданин на България и винаги да остане чужд на царствени ^и изкушения. (Ръкопляскане) Като член на Българския земеделски народен съюз, верен на последователния демократизъм и републиканизъм, определено мисля, че българският лъв трябва да бъде лишен от атрибути, които в масовото съзнание на българина са свързани с институцията на монархията.

И още една категорична защита - въпреки внушенията на колегата Таслаков и на други, че видиш ли този лъв, който ни предлага колегата Бъчваров, бил от езическото време. Приемайки този лъв ние ще кажем на света, че ценим 1300-годишнината на България и ще заявим, че поне още 13 века тази малка България ще съществува на тази земя.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Реплика поиска господин Обретенов.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Една реплика спрямо колегата Христов. Колега Христов, имам една реплика спрямо Вас, тъй като Вие сте мой добър приятел и колега състудент. Обаче аз не съм съгласен с това, което току-що казахте. Вашите републикански скрупули са без основание. И в тази връзка искам да ви кажа, че другите бивши народнодемократични страни си възвърнаха традиционните гербове, такива каквите са. Ето ви чешкия герб от 1990 г. – лъвовете са с корона и хората нямат никакви скрупули в това отношение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: За реплика има думата госпожа Ананиева.

НОРА АНАНИЕВА: Уважаеми господин председател, уважаеми дами и господа! Аз участвах на дългата и изключително интересна дискусия на първото заседание на Конституционната комисия на тази тема, където специалистите обосноваваха короната, пропускайки да кажат само една подробност: че в момента, когато короната става символ на власт, могъщество, суверенитет, властта има само монархическа форма. Така че нещата не могат да се откъснат така просто, без да се види развитието на този символ.

Второ, след като сред този до голяма степен републикански народ има макар и малко съмнение, че короната поставена на лъва означава нещо друго, би следвало да се въздържим от такова решение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: За кратка реплика думата има господин Виденов.

ЖАН ВИДЕНОВ: Колеги, в подкрепа на казаното от господин Христов бих искал да, не теоритизираме напразно. В ръцете ми е интересен справочник - "Символи на държавния суверенитет", който, макар и стар, е много информативен. Разгърнете го, ще го оставя тук, ^{дължи се на} отпред, ще видите, че двете класически републики - Съединените ^{дължи се на} щати и Франция нямат и следа от корона в държавния си герб. Други страни, които сравнително насконо се отказаха от монархическата форма на управление, като Гърция и Италия снеха короните от своите гербове, въпреки държавната си традиция. Между другото, господин Станчев, в герба на Италия има и петолъчка

ПЕТЪР СТАЙКОВ (от място): Петолъчката е стар християнски символ, няма нищо лошо. Това, че вие злоупотребихте с този символ, си е ваша работа.

ЖАН ВИДЕНОВ: Разгърнете разделя, в който се говори за новите държави, създадени след разгрома на колониалната система, и ще видите, че само в тези от тях, които останаха в рамките на Британската империя, короната е запазена като символ.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Павлов.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Хайде да започнем оттам, че петолъчката е питагорейска звезда и символизира четири посвещения в тайни науки. Същото е и за Давидовата звезда - четири посвещения в тайни науки. Това е петолъчка.

ПЕТЪР БЕРОН (от място): И много други значения има.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Това че американският герб имал орел, не забравяйте, че в краката му има сноп светкавици - свастика, което е другият знак на корона, защото корона се означава с няколко знака. Със сноп светкавици, с крачещо слънце или свастика - пречупен кръст, с корона, със слънце или с венец.

В моя проект, воден от това, че евентуално републиканците ще бъдат много уплашени, предложих над лъва да има слънце, но то по символика значи същото - значи корона, венец, окончание, върховно могъщество, сливане с Космоса - това са нещата.

И сега започвам с историята на българите, на протобългарите. (Оживление в залата) Съжалявам, ще трябва да го научите, защото очевидно не сте го прочели. Протобългарите идват тук

ДП/НП

с бог Тенгри, Тангра, Тантра - висша форма на будизъм.

ПЕТЪР БЕРОН (от място): Тангра няма нищо общо с будизма.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: В будизма най-висшият символ е златен лъв. (Към Петър Берон) Господин професоре, очевидно ще трябва да направите справка. И сега в Монголия се нарича Тангра.

ПЕТЪР БЕРОН (от място): Наслушахме се на лекции по право, сега ще слушаме и лекции по история.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Ще трябва. Самият Буда, което значи "сливане с космоса", е увенчан или със златен нимб, или с корона. Толкова по въпроса.

Онова, което вас ви смущава - гербът е винаги на щит, на някаква форма, така че ние трябва да кажем, че това е лъв, изправен лъв, мъжки лъв, златен лъв в щит, с еди-какъв си цвят. Цветът е пурпурно червен (в интерес на истината) хералдическия цвят). Той символизира висшата власт.

И тук сега спорният въпрос, дали да бъде с корона или не. Ако вие искате да изразите държавното устройство, държавното устройство се изразява над щита. Ако сте херцог - херцогска корона, ако сте барон - баронска корона, ако сте крал - кралска корона. Това е. (Частични ръкопляскания)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Мочуров.

АТАНАС МОЧУРОВ: Искам да подчертая нещо, не толкова за залата, а за слушателите. Споровете за корона или против корона не се водят по партиен принцип. От едната и от другата страна има различни становища. Символът на монархията във Франция, доколкото ми е известно, е лилията, така че короната не е единствен символ на монархията. А в тази зала има поне 50 души, които са коронявани. Припомните си младите години, беловласи приятели! Припомните си сватбения час, в който свещеникът сложи корони на главите ви и обяви пред бога и пред хората, че момичето на вашите блянове става ваша жена. Короната символизира достойнството и възвишеността на една личност. Ето защо подкрепям становището в чл. 158 лъвът в герба на Република България да бъде коронован. Иначе той ще прилича на животно, хванато в пустинята.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Георги Мишев.

ГЕОРГИ МИШЕВ: Тази тема, както казват, е дисертабилна. Може да се напише не една дисертация по нея. Мен ако питате, от всички гербове, които съм гледал, най-уважавам герба на Канада - това е кленовият лист, вие го знаете. Много ми се искаше, обаче разрушаването на една легенда, на един символ е непосилна задача и не трябва да се занимаваме с нея...

ЕЛЕНА КИРЧЕВА: Може и четирилистна детелина да бъде.

ГЕОРГИ МИШЕВ: Няма да се откажете от детелината, обаче.

Иска ми се към лъва, който все пак е символ на някаква кръвоожадност, свойствена малко на господин Берон ...
(Смях и оживление в залата) да сложим нещо по-омиротворяващо....

ПЕТЪР БЕРОН (от място): Лъв с гълъб в лапите....

ГЕОРГИ МИШЕВ: ... да сложим лъва на зелен фон, нищо че хералдическият цвят бил пурпурен и т.н.

ПЕТЪР БЕРОН (от място): Вкусовщина не можем да проявяваме

ГЕОРГИ МИШЕВ: Защо да не може? От нас зависи. Хайдушкото знаме е зелено и на зеления фон е златното лъвче. Ние трябва да вземем този символ и това за мен ще бъде най-приемливият герб. Иначе всякакви други неща ще срещнат съпротива.

ПЕТЪР БЕРОН: Колеги, ако още малко оставим да се разисква въпроса, ще стане същото, ~~което~~^{вече} в продължение на 10 заседания на комисията. Един казва - зелен фон, друг - син, трети казва - пембен фон. Колкото хора, толкова виждания за фона. Предлагам да прекратим и да гласуваме. Плюс това господин Виденов ни донесе тук една дебела книга с гербове. Ето ви герба на Република Финландия с коронования лъв с меча в ръката. Ето ви герба на Република Сан Марино - най-старата република в Европа - с короната отгоре и още един куп гербове на републики с корона. Стига сме се заблуждавали и баламосвали. Направо да гласуваме и да преминаваме към следващата точка. (Частични ръкопляскания)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Въпреки всичко, въпросът е сериозен, не искам да поставям на гласуване спиране на дискусијата, но предлагам съвсем кратко да вземат отношение с реплики няколко народни представители.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ: Вече започвам да получавам комплексни за малоценност. Не се чувствувам достатъчно компетентен в цялата тази география, хералдика и особено езистиката, която се разнася

от трубина.⁷⁴ Нека не взимаме повод от един герб, за да разви-
ваме всичките си въжделения за България, за народа и т.н. Искам
да ви обръна внимание само върху едно нещо: нека да не объркваме
причината и следствието. Тази корона следи върху царя вече като
знак на нещо и той не е цар, защото носи ^{гърбът} корона,
а короната всъщност означава нещо, което е свойствено на този
цар - именно тази царственост. ^{Лъвът} върху главата на лъва,
тя би символизирала същото, каквото ^{шете} и върху
главата на царя, а именно неговото всесилие, неговото самодържие,
ако искате, каквото щете ... (Народна представителка от блока
на БСП възразява,) Не спорете толкова отдалече, не ~~ви~~ чувам.

Нещо, на което много бих държал - това е подчертаната
мъжественост на лъва ... (Оживление, смях и ръкопляскания)
... която в някои скулптури се губи.

РЕПЛИКА ОТ ЗАЛАТА: Като лъва пред Съдебната палата
на Величко Минеков.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ: Българският лъв е бил без език,
и в това може би има нещо символично, но българският лъв никога
не е бил такъв, какъвто е изобразен от един известен наш скулп-
тор пред Съдебната палата - да не допускаме това изображение
на герба си.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Стайков.

ПЕТЬР СТАЙКОВ: По света има много символи и с едни
и същи неща се символизират различни идеи. Тук вече стана дума
за петолъчката, която е и още древен и питагорейски и християнски
символ, след това знаете по-нататък как беше употребена. Искам
относно короната да кажа две думи. Самият аз съвсем определено
се смяtam за републиканец, макар че не е монархията нещо, което
мене плаши, но така или иначе личните ми пристрастия са към републи-
ката. Именно поради това бих предпочел лъвът да бъде коронован,
защото в една държава има една корона. Нека тя да бъде на лъва,
а ако иска царят да си я вземе от него - нека опита.... (Частични
ръкопляскания)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Константин
Косев.

КОНСТАНТИН КОСЕВ: Уважаеми колеги, искам само да ви припомня за информация, какво е мнението на Васил Левски по този въпрос. В 1871 г., когато той изгражда Българския централен революционен комитет, поръчва печат за организацията и изрично пише, че настоява лъвът да бъде с корона. От Букурещ му пращат печат, в който лъвчето е без корона и Левски пише второ писмо, в което казва: "Изрично ви помолих и настоявам лъвчето да бъде с корона". Смятам че републиканските убеждения на Васил Левски не могат да се поставят под съмнение, но ^{от} издохжда от убеждението, че короната е символ на държавния суверенитет и поради тази причина той, въпреки че е убеден републиканец, настоява лъвчето да бъде с корона. Това - само за информация.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Стоян Попов.

СТОЯН ПОПОВ: Уважаемо председателство, скъпи колеги! Нека се върнем в България! Ние имаме лъв и символи в мир, и в бой.

По проблема за фона и короната. Нашата Комисия по културата и духовните ценности се опита да пипне някои от символите и химна и се оказа, че това е проблем, който трябва да поставим на специалистите по хералдика, да помолим нашата общественост също да вземе участие, защото ние не сме всезнаещи и всеможещи. При представяне тук, както видяхме преди малко, на лъва с корона да имаме да се запознаем и с други неща. Дали в мир лъвът да бъде легнал? Ние ~~съм~~ ги сложили тук да пазят незнайните войни на България в легнало състояние и да помислим по въпроса, как да изглежда в мир нашият лъв и как във време на война. Затова нека да се върнем на нашата символика. Разбира се, трябва да видим и другите неща, но в конкурса, който евентуално ще бъде обявен, да вземат участие всички специалисти, за да не правим самодейност. Много ви моля да имаме предвид това.

ГЕОРГИ КОНСТАНТИНОВ: Искам да кажа и аз само няколко думи по този вълнуващ въпрос. Най-напред ще кажа, че в Първото българско царство наистина символ на властта, на държавата е бил лъвът. Носили са го войниците на своите щитове. Това е бил лъв без корона, именно защото тогава короната е била на главата на българския цар.

По време на Възраждането, когато не сме имали царство, а сме мечтали за собствена държава, за собствено царство господарство, тогава нашите възрожденци са мечтали за лъв с корона, защото е бил символ не само на държавата, но и на мечтата.

Изказвам своето мнение, че лъвът като символ е достатъчно царствено животно, за да изразява сам тази царственост на българската държава, ако говорим символично. Мисля, че не са необходими нито религиозни, нито партийни, нито монархически символи на главата на нашия лъв. Над българския лъв само небето! (Частични ръкопляскания)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Крушаров.

ВГ/КП

14/1.

ИВАН КРУШАРОВ: Ние много сме влюбени в короната и тя едва ли не изразява не знам какви си символи и т.н. Първо, най-важната роля на короната е, когато се сложи на главата на монарха. Аз ще питам многоуважаемия от мен господин Берон: като ходи толкова време из природата, видя ли някъде лъв с корона и буболечка с гердан? Предлагам на главата на лъва да поставим Сънцето като източник на живота.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Ан-
дреев.

КОСТА АНДРЕЕВ: Колеги, мисля, че все пак спорът, който водим, не е естетически. В крайна сметка това е политически спор. Става дума за символ, който ще трябва да символизира нашата държавност, следователно става дума за политически въпрос и чувства, които може да събуди един символ. Мисля, че като убедени републиканци ние в никакъв случай не трябва да допуснем на нашия герб да има символи, които да събуждат други мисли.

Затова нашата републиканска традиция, която създаваме вече, ще трябва да се наложи тук, тя да бъде главната при решаването на този въпрос. Аз ви приканвам на главата на лъва да няма корона. Той е достатъчен като символ на силата на нашата държава, на нашия народ и смятам, че това ще бъде най-доброто решение, което можем да вземем.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Бъч-
вров.

ВЕНЦИСЛАВ БЪЧВАРОВ: Дами и господа, ползувам се от правото си на реплика. Ние обсъдахме конституционния текст. Моето предложение е да се опрости максимално конституционният текст, за да се даде възможност наистина да се намери най-доброто решение.

БОРИС КОЛЕВ (от място): Най-доброто опростяване на герба е да поставим животно.

БЕНЦИСЛАВ БЪЧВАРОВ: Не е така, господин Колев. Текстът, който ни е предложен, описва буквално този герб (показва герб) – златен лъв, коронован, на червено поле, но този лъв по нищо не се различава от този (показва друг герб). Моето второ предложение е най-сетне да започнем да престанем да използваме заради западноевропейската хералдика, защото този лъв е по стила на западноевропейската хералдика. Да отидем в нашата българска история.

Затова предложих лъва, но ако не се приеме, няма да се приеме. В замяна на това един изчистен конституционен текст дава възможност на художници, политици да вземат мъдрото решение по герба, а не да оприличаваме с елементи.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Слабаков.

ПЕТЪР СЛАБАКОВ: Уважаеми господа, има много мнения. За мен лъвът винаги е бил свобода. Дали ще има отгоре корона, таке, цилиндър, не е важно. По-важно е какво име под това кепе, което ще има на главата си. За мен е свобода и не бива сега, като разсъждаваме, дотолкова да се задълбочаваме... И когато казваме, че това е свобода, че като царе ще се движим по улиците, аз си представям на тези опашки, ако на тези хора им сложите по една корона, дали ще се чувствуват по същия начин. (Бурен смях в залата) Нека оставим това животно. Достатъчно фантазия имаме, за да можем да вдъхнем на този лъв какво представлява. Може би трябва и кирилицата да бъде пред него или някакъв учебник, за да бъде интелигентен този лъв. (Смях в залата) Нека да остане такъв, какъвто е! Мисля, че трябва да се занимаваме повече с другите неща. С това няма да се омаловажим и да бъдем в краката на другите народи. (Ръкопляскания в залата) Ние въобще сме толкова остроумни и един лъв такъв, какъвто е, смятаме, че не сме безмозъчни същества, за да не можем да разберем какво представлява. За мен лъвът - това е свобода, това е смелост.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Берон.

ПЕТЪР БЕРОН: Имам реплика, с която искам да протестирам против всякаква ирония при обсъждането на този въпрос. Тук ние го обърнахме на кръчмарски разговор по един изключително сериозен за нашата държава въпрос.

И последно, с тази прословута корона. Когато короната е върхушката, тогава символизира върховенство на императорската и кралската власт. Когато е върху главата на самия лъв, символизира държавен суверенитет. Това са две различни неща. Стигате си правили шага с нещо, което е напълно сериозно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Ганев.

ЗАМЕСТИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ ГИНЬО ГАНЕВ: Моите думи трябва да продължат мисълта на господин Берон. Понякога разсъждаваме много елементарно и смятаме, че няма голямо значение. Първо,

иска се много голяма компетентност. Нека всеки да я получи и предлагам днес да не гласуваме този въпрос. Иначе с шега и с фриволни изказвания бързо можем да направим някакъв герб. Но се връщаме към другото. Господин Бъчваров, не може с това най-общо текстово описание в конституционния текст... Той дава една свобода, която всъщност отлага решаването на този въпрос или го дава в ръцете на художествен колектив. Това не може да бъде така. Конституционният текст с прочитането му трябва да ви каже какъв е гербът на тази държава.

Господин председател, предлагам да прекратим за днес разискването по този въпрос, и въобще. Времето изтече. В понеделник заседанието ще бъде след обяд от 15 ч. Конституционната комисия ще заседава от 10 ч. Ще продължим със съдебната власт. Да помислим поотделно, заедно с експерти, с приятели, защото господин Берон е прав - този въпрос ще се гласува не след много време, но да се гласува сериозно с пълно чувство на отговорност.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ (звъни): Закривам заседанието. В понеделник заседанието ще започне от 15 ч.

(Закрито в 13 ч. и 25 м.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Николай Тодоров)

СЕКРЕТАР:

(Илиян Илиев)